

Ryszard Groń

"Mother of God : a History of the Virgin Mary", Miri Rubin, New Haven London 2009 : [recenzja]

Collectanea Theologica 79/3, 231-233

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

chy nie może być w dalszej przyszłości dyskutowana. Na dzisiaj jednak decyzja Benedykta XVI oznacza zerwanie z fikcyjną *de facto* tytułaturą, wyrosłą z wschodniego systemu pentarchii, do której Kościół katolicki nie chce nawiązywać, nie uznając jej nigdy wcześniej za własną. Autor podkreśla, że zniesienie tytułu patriarchy przez Benedykta XVI było decyzją autonomiczną i wyraża odpowiedzialność papieża za Kościół i czytelność posługi biskupa Rzymu.

Książka A. Garutiego jest znakomicie napisanym studium problemu, pełnym osobistego zaangażowania autora, który z dużą erudycją i teologiczną precyzją broni stawianych przez siebie tez. Pomijając liczne błędy literowe w cytatach z języka niemieckiego i angielskiego w przypisach, jest to książka o dużej wartości rzeczowej, zawierająca bardzo bogaty materiał oraz wartościowe przemyślenia autora.

ks. Andrzej Dańczak, Gdańsk

Miri RUBIN, *Mother of God. A History of the Virgin Mary*, Yale University Press, New Haven & London 2009, ss. 533.

Miri Rubin jest profesorką historii w Queen Mary University w Londynie. Jej książka dotyczy mediewistyki maryjnej, pokazując różne indywidualno-społeczne formy kształtowania się obrazu N. M. P. w historii chrześcijaństwa, od jego początków aż do 1600 r. Autorka chce w niej wyjaśnić, jak to się stało, że Maryja z prostej matki Jezusa, o której tylko Ewangelie nieśmiało wspominają, stała się globalną ikoną świata (s. XXVI). Kryterium rozważań stanowią okresy historyczne i pozostawione w nich miejsca oraz zabytki kultury materialno-duchowej związanej z postacią Maryi.

Cała książka została podzielona na sześć części, według poszczególnych okresów czasowych, które autorka sama wyznaczyła. Całość jest poprzedzona spisem ilustracji, map, podziękowaniem dla wszystkich, którzy się przyczynili do powstania jej książki, oraz wstępem.

I część, zatytułowana: *Z Synagogałnej Dziewicy do Matki Boga, tj. do 431 roku (From Temple Maiden to the Bearer of God: To the Year 431)*, w czterech rozdziałach omawia po kolei: wczesne niejasne wyobrażenia Maryi wyjęte z Ewangelii, apokryfów, polemik wczesnego chrześcijaństwa; następnie, miejsce Maryi po ustanowieniu pierwszego państwa chrześcijańskiego przez Konstantyna w 313 r., w tym szczególną rolę Jej dziewictwa; różne wersje Maryi w zależności od miejsca: syryjska, egipska; wreszcie dogmat o Boskim macierzyństwie Maryi ogłoszony na Soborze Efezskim w 431 r., który kładzie kres wszelkim spekulacjom na temat Maryi, proklamując Ją theotokos Matką Boga.

II część: *Ze Wschodniego Śródziemnomorskiego do Morza Irlandzkiego: do roku 1000 (From Eastern Mediterranean to the Irish Sea: To the Year 1000)*, opisuje obraz Maryi dominujący w imperium chrześcijańskim ustanowiony w wyniku decyzji Soboru Efeskiego, wpływ tego obrazu na tradycję żydowską, Ziemię Świętą, Konstantynopol, który staje się szczególnym miastem Maryi; Maryja w świecie poza kulturą grecką: islamie, Rzymie i kulturze śródziemnomorskiej (Maria Regina); wreszcie Maryja państwa frankońskiego i Wysp Brytyjskich do 1000 r.

III część: *Pojawienie się hegemoni Maryi: 1000-1200 (The Emergence of Mary's Hegemony: 1000-1200)* mówi o potrzebie obecności Maryi w okresie 1000-1200, gdzie zostaje patronką klasztorów benedyktyńskich i cysterskich, odbierając tam szczególny kult; jest przedmiotem debaty o Niepokalanym Poczęciu; wreszcie źródłem kultury i cudów.

IV część: *Maria lokalna i rodzinna: 1200-1400 (Mary Local and Familiar: 1200-1400)* omawia rolę Maryi w liturgii; w zakonach żebraczych; w parafiach i domach; w cudach; jako Mater Dolorosa i świeckich konfraterni; wreszcie jej relacje do kobiet i mężczyzn (szczególnie w zakonach).

V część: *Maryja jako królowa i reformatorka: 1400-1500 (Mary as Queen and Reformer: 1400-1500)* składa się z czterech rozdziałów: Maryja wyższych sfer, czyli królewskiego dworu w Burgundii, Etiopii, w europejskim porządku; jako jedyna w swoim rodzaju pośród aniołów, koronowana przy boku Trójcy Świętej, mająca swoje ogrody niebieskie; patronka życia parafialnego i rodzinnego; maryjna pobożność: różaniec, Jej macierzyństwo, religijna pomoc.

Na ostatnią szóstą część książki: *Maryja zreformowana, Maria globalna: 1500 i później (Mary Reformed, Mary Global: 1500 and Beyond)*, składają się trzy kolejne rozdziały: Maryja bogactwem kultury światowej i jej krytyka przez ruch protestancki; triumf pobożności maryjnej na Półwyspie Iberyjskim, jej obecność w Amerykach i Azji; Maryja w świecie sąsiednich różnorodności: protestantyzmu, innych religii, pielgrzymek i cudów.

Całość wieńczy swoiste podsumowanie autorki: *Po Maryi (After Mary: A Conclusion)*, przypisy oraz indeks. M. Rubin w swoim podsumowaniu podaje informacje z dalszego bujnego rozwoju religijności maryjnej w późniejszym świecie modernistycznym i zindustrializowanym, który wydawał się wrogi i przeciwny jakiegokolwiek wierze, oprócz wiedzy doświadczalnej i pozytywistycznej. I to wszystko wbrew wszelkim prognozom i nie napawającym optymizmem wypadkom historycznym. Przykładów mnoży wiele, np. rewolucja francuska, która w miejsce Maryi stworzyła potężne bóstwo Wolności, natomiast zacofana wioska Lourdes stała się światowym miejscem pielgrzymek maryjnych po słynnych objawieniach N.M.P. Bernadecie Soubirous. Autorka z wiel-

ką pasją opisuje podobne koleje i wydarzenia, pokazując, jak Maryja inspiruje twórczo i zmienia współczesny świat w niemal wszelkich dziedzinach życia i w różnych okresach historycznych, szczególnie traumy dwóch wojen światowych. I tak aż do naszych czasów.

Zaskakuje bardzo pozytywny wykład historyczny autorki z protestanckiej Anglii, która z wielkim obiektywizmem i nie odrzucając wiary w N.M.Pannę oraz jej pozytywnego wkładu w rozwój cywilizacji chrześcijańskiej, ułożyła wielokolorową, bardzo bogatą mozaikę oddziaływania maryjnego na wszelkie dziedziny ludzkiego życia, od początków powstania chrześcijaństwa aż do dnia dzisiejszego. W trakcie czytania książki odczuwa się coraz większy szacunek i przyciąganie do maryjnego aspektu wiary chrześcijańskiej, a nawet wdzięczność za twórczy wkład Marii w oblicze tego chrześcijaństwa.

Autorka wykazała się olbrzymią znajomością wiedzy historycznej i tradycji chrześcijańskiej, do których podeszła z wielką pokorą i przygotowaniem. Aczkolwiek można zauważyć źródłowe braki kultury krajów słowiańskich. Znana jest przecież na całym świecie pobożność maryjna Polaków, wizerunek Matki Boskiej Częstochowskiej, o których autorka w ogóle nawet nie wspominała. Pewnie nie miała do nich dostępu. Podobnie stosunkowo bardzo mało miejsca poświęciła wpływowi prawosławnej wizji Marii na całą chrześcijańską kulturę Wschodu i Zachodu. Na szczęście mamy na ten temat ogromną literaturę, którą dobrze jest wciąż rozpowszechniać w obcojęzycznej literaturze, by później inni autorzy mogli z niej korzystać, dodając tym samym polski i prawosławny wkład maryjnego dziedzictwa w kształtowanie coraz to nowego oblicza chrześcijaństwa.

ks. Ryszard Groń, Palatine (USA)

Lisa M. BITEL, *Landscape with Two Saints. How Genovefa of Paris and Brigit of Kildare Built Christianity in Barbarian Europe*, Oxford University Press 2009, ss. 299.

Lisa B i t e l, profesor historii, religii i studiów kulturowych nad różnicami płciowymi Uniwersytetu Południowej Karoliny w USA, specjalizuje się w badaniu wczesnego okresu historii i kultury średniowiecza Europy, szczególnie Irlandii. Tym razem zajęła się rzadko omawianym tematem, z racji bardzo skąpych wiadomości, a mianowicie, chce przedstawić twórczą rolę dwóch świętych niewiast: Genowefy z Paryża (422-500/502) i Brygidy z Kildare w Pd. Irlandii (452/456-523/524), jako budowniczych porządku chrześcijańskiego w barbarzyńskim okresie Europy (V-VI w.). Wybór tych świętych nie jest przypadkowy,